

tibus in infinitum, nulla causarum erit prima. Ergo omnes alia tollentur quae sunt media. Hoc autem est manifeste falsum. Ergo oportet ponere primam causam efficientem esse, quae Deus est.

Potest etiam & alia ratio colligi ex verbis Aristotelis in II. Lib. Metaph. (text. comm. IV.) Ostendit enim ibi quod ea quae sunt maxime vera, sunt & maxime entia. In IV. etiam Metaph. (text. comm. VII.) ostendit esse aliquid maxime verum, ex hoc quod videmus duorum falsorum unum altero esse magis falsum; unde oportet ut alterum sit etiam altero verius. Hoc autem est secundum approximationem ad id quod est simpliciter & maxime verum.

Ex quibus concludi potest, ulterius esse aliquid quod est maxime ens, & hoc dicimus Deum. Adhuc etiam inducitur a Damasceno (Lib. I. cap. 111.) alia ratio, sumpta ex rerum gubernatione, quam etiam innuit Commentator in II. Physic. (comm. LXXV. circ. princ.) & est talis. Impossibile est aliqua contraria, & dissonantia in unum ordinem concordare semper, vel pluries, nisi alicujus gubernatione, ex qua omnibus & singulis tribuitur ut ad certum finem tendant. Sed in mundo videmus res diversarum naturarum in unum ordinem concordare, non ut raro, & a casu, sed ut semper, vel in majori parte. Oportet ergo esse aliquid cujus providentia mundus gubernetur, & hoc dicimus Deum.

CAPUT XIV.

Quod ad cognitionem Dei oportet uti via remotionis.

Ostenso igitur quod est aliquid primum ens, quod Deum dicimus, oportet ejus condiciones investigare.

Est autem via remotionis utendum, praecipue in consideratione divinae substantiae. Nam divina substantia omnem formam quam intellectus noster attingit, sua immensitate excedit; & sic ipsam apprehendere non possumus cognoscendo quid est, sed aliqualem ejus habemus notitiam, cognoscendo quod non est. Tanto enim ejus notitiae magis appropinquamus, quanto plura per intellectum nostrum ab eo poterimus removere: tanto enim unumquodque perfectius cognoscimus, quanto differentias ejus ad alia plenius intruemur: habet enim res unaquaque in se ipsa esse proprium ab omnibus aliis distinctum. Unde & in rebus quarum definitiones cognoscimus, primo eas in genere collocamus, per quod scimus in communi quid est; & postmodum differentias addimus, quibus a rebus aliis distinguatur; & sic perficitur substantiae rei completa notitia.

Sed quia in consideratione substantiae divinae non possumus accipere quid quasi genus; nec distinctionem ejus ab aliis rebus per affirmativas differentias accipere possumus; oportet eam accipere per differentias negativas. Sicut autem in affirmativis differentis una aliam contrahit, & magis ad completam designationem rei appropinquat, secundum quod a pluribus differre facit; ita una differentia negativa per aliam contrahitur, quae a pluribus differre facit: sicut si dicamus Deum non esse accidens, per hoc quod ab omnibus accidentibus distinguitur: deinde si addamus ipsum non esse corpus, distinguemus ipsum etiam ab aliquibus substantiis; & sic per ordinem ab omni eo quod est praeter ipsum, per negationes hujusmodi distinguemus.

(1) Vulgata: Ego enim Dominus, & non mutor.

& tunc de substantia ejus erit propria consideratio, cum cognosceret ut ab omnibus distinctus; non tamen erit perfecta cognitio, quia non cognosceretur quid in se sit.

Ad procedendum igitur circa Dei cognitionem per viam remotionis, accipiamus principium, id quod ex superioribus jam monstratum est, scilicet quod Deus sit omnino immobilis; quod etiam auctoritas sacrae Scripturae confirmat: dicitur enim Malach. 1. 6. (1) Ego Deus, & non mutor. Jacob. 1. 17. Apud quem non est transmutatio. Numer. 23. Non est Deus quasi homo, ut mutetur.

CAPUT XV.

Quod Deus est aeternus.

EX hoc autem apparet ulterius, Deum esse aeternum. Nam omne quod incipit esse, vel desinit, per motum, vel mutationem hoc patitur. Ostensum autem est Deum esse omnino immutabilem. Est igitur aeternus, carens principio, & fine.

1. Item. Illa sola tempore mensurantur quae moventur, eo quod tempus est numerus motus, ut patet in IV. Phys. (text. comm. CI.) Deus autem est omnino absque motu, ut jam probatum est (cap. XIII.) Tempore igitur non mensuratur: igitur in ipso non est prius, vel posterius accipere: non ergo habet esse post non esse, nec non esse post esse potest habere, nec aliqua successio in esse ipsius inveniri potest, quia haec sine tempore intelligi non possunt: est igitur carens principio, & fine, totum esse suum simul habens, in quo ratio aeternitatis consistit.

2. Adhuc. Si Deus aliquando non fuit, & postmodum fuit, ab aliquoeductus est de non esse in esse. Non autem a se ipso, quia quod non est, non potest aliquid agere. Si autem ab alio, illud est prius eo; ostensum est autem Deum esse primam causam. Non igitur esse incepit: unde nec esse desinet: quia quod semper fuit, habet virtutem semper essendi. Est igitur aeternus.

3. Amplius. Videmus in mundo quaedam quae sunt possibilis esse, & non esse, scilicet generabilia, & corruptibilia. Omne autem quod est possibile esse, causam habet, quia quum de se aequaliter se habeat ad duo, scilicet esse, & non esse, oportet, si ei approprietur esse, quod hoc sit ex aliqua causa. Sed in causis non est procedere in infinitum, ut supra (cap. XIII.) probatum est per rationem Aristotelis. Ergo oportet ponere aliquid quod sit necesse esse. Omne autem necessarium vel haber causam suae necessitatis aliunde, vel non, sed est per se ipsum necessarium. Non est autem procedere in infinitum in necessariis quae habent causam suae necessitatis aliunde. Ergo oportet ponere aliquid primum necessarium, quod est per se ipsum necessarium, & hoc est Deus, quum sit prima causa, ut dictum est (cap. XIII.) Igitur Deus aeternus est, quum omnino necessarium per se sit aeternum.

4. Ostendit etiam Aristoteles ex sempiternitate temporis sempiternitatem motus, ex quo iterum ostendit sempiternitatem substantiae moventis. Prima autem substantia movens Deus etiam est. Igitur sempiternus. Negata enim sempiternitate temporis, & motus, adhuc remanet ratio ad sempiternitatem substantiae.

tantiae: nam si motus incepit, oportet quod ab aliquo movente incepit: qui si incepit, ab aliquo agente incepit: & sic vel in infinitum ibitur, vel devenietur ad aliquid quod non incepit.

Huic autem veritati divina auctoritas testimonium perhibet: unde Psalm. CI; 13. Tu autem Domine in aeternum permanes: & idem 28. Tu autem idem ipse es, & anni tui non deficient.

CAPUT XVI.

Quod in Deo non sit potentia passiva.

SI autem Deus aeternus est, necesse est ipsum non esse in potentia.

1. Omne enim id in cuius substantia admiscetur potentia, secundum id quod habet de potentia, potest non esse: quia quod potest esse, potest non esse. Deus autem secundum se non potest non esse, cum sit sempiternus. In Deo igitur non est potentia ad esse.

2. Adhuc. Quamvis id quod quandoque est in potentia, quandoque in actu, prius sit tempore in potentia quam in actu, tamen simpliciter actus est prior potentia: quia potentia non educit se in actum, sed oportet quod educatur in actum per aliquid quod sit actu. Omne igitur quod est aliquid modo in potentia, habet aliquid prius se. Deus autem est primum ens, & prima causa, ut ex supradictis patet. Non igitur habet in se aliquid potentiae admixtum.

3. Item. Id quod est per se necesse esse, nullo modo est possibile esse: quia quod est per se necesse esse, non habet causam. Omne autem quod est possibile esse habet causam, ut supra ostensum est. Deum autem per se est necesse esse. Nullo igitur modo est possibile esse: nihil ergo potentiae in sua substantia invenitur.

4. Item. Unumquodque agit secundum quod est actu. Quod igitur non est totus actus, non toto se agit, sed aliquo sui. Quod autem non toto se agit, non est primum agens: agit enim alicujus participatione, non per essentiam suam. Primum igitur agens, quod est Deus, nullam habet potentiam admixtam, sed est actus purus.

5. Adhuc. Unumquodque sicut natum est agere, in quantum est actu, ita natum est pati, in quantum est potentia: nam motus est actus in potentia existentis. Sed Deus est omnino impassibilis, ac immutabilis, ut patet ex praedictis. Nihil ergo habet de potentia, scilicet passiva.

6. Item. Videmus aliquid esse in mundo quod exit de potentia in actum. Non autem educit se de potentia in actum: quia quod est potentia, nondum est, unde nec agere potest. Ergo oportet esse aliquid aliud prius, quo educatur de potentia in actum. Et iterum si hoc est ens de potentia in actum, oportet ante hoc aliquid aliud poni quo educatur in actum. Hoc autem in infinitum procedere non potest. Ergo oportet devenire ad aliquid quod est tantum actu, & nullo modo in potentia; & hoc dicimus Deum.

CAPUT XVII.

Quod Deus non est materia.

Apparet etiam ex hoc, Deum non esse materiam.

1. Quia materia id quod est, in potentia est.

(1) De Dinando (2) Al. visionis.

2. Item. Materia non est agendi principium; unde efficiens, & materia in idem non incidunt, secundum Philosophum. Deo autem convenit esse primam causam effectivam rerum, ut supra dictum est. Ipse igitur materia non est.

3. Amplius. Sequitur res naturales casu existere his qui in materiam omnia reducebant sicut in causam primam, contra quos agitur in II. Phys. text. comm. LXXVII. Si igitur Deus, qui est prima causa, sit causa materialis rerum, sequitur omnia a casu existere.

4. Item. Materia non fit causa alicujus in actu, nisi secundum quod alteratur, & mutatur. Si igitur Deus est immobilis, ut probatum est (cap. XIII.) nullo modo potest esse rerum causa per modum materiae.

Hanc autem veritatem fides catholica confitetur, quae Deum non de sua substantia, sed de nihilo asserit cuncta creasse.

In hoc autem insania David (1) de Divinando confunditur, qui ausus est dicere, Deum esse idem quod prima materia: ex hoc quod si non esset idem, oporteret differre ea aliquibus differentiis, & sic non essent simplicia: nam in eo quod per differentiam ab alio differt, ipsa differentia compositionem facit. Hoc autem processit ex ignorantia, qua nescivit quid inter differentiam, & diversitatem intersit. Differens enim, ut in X. Metaph. (text. comm. XII.) determinatur, dicitur ad aliquid: nam omne differens aliquid est differens: diversum autem aliquid absolute dicitur, ex hoc quod non est idem. Differentia igitur in his quaerenda est quae in aliquo conveniunt: oportet enim aliquid in eis assignari secundum quod differant, sicut duae species conveniunt in genere, unde oportet quod differentiis distinguantur. In his autem quae in nullo conveniunt, non est quaerendum, quo differant, sed se ipsis diversa sunt: sic enim & oppositae differentiae ab invicem distinguuntur: non enim participant genus quasi partem suae essentiae: & ideo non est quaerendum quibus differant, se ipsis enim diversa sunt. Sic etiam Deus, & materia prima distinguuntur, quorum unum est actus purus, aliud potentia pura, in nullo convenientiam habentes.

CAPUT XVIII.

Quod in Deo nulla sit compositio.

EX praemissis autem concludi potest, quod in Deo nulla sit compositio.

1. Nam in omni composito oportet esse actum, & potentiam: non enim plura possunt simpliciter fieri unum, nisi aliquid ibi sit actus, & aliquid potentia. Quae enim actu sunt, non ununtur nisi quasi colligata, vel sicut congregata: quae non sunt unum simpliciter, in quibus etiam ipsae partes congregatae sunt, sicut potentia respectu (2) unionis: sunt enim unitae in actu postquam fuerint in potentia unibiles. In Deo autem nulla est potentia. Non est igitur in eo aliqua compositio.

2. Item. Omne compositum posterius est suis componentibus. Primum ergo ens, quod Deus est, ex nullis compositum est.

3. Adhuc. Omne compositum est potentia dissolubile, quantum est ex ratione compositionis, licet in quibusdam sit aliquid aliud dissolutioni repugans. Quod autem est dissolubile, est in potentia ad non esse.

B2. munditior esse